

sed jam sub gratia exoneratus sarcinis innumerabilium observationum, quod erat revera grave jugum, sed duræ cervici convenienter impositum, facilitate simplicis fidei, et bonæ spei, et sanctæ charitatis, quidquid molestiarum exteriori homini forinsecus intulisset ille princeps qui missus est foras, interiori gaudio leve fieret. Nihil enim tam facile est bonæ voluntati, quam ipsa sibi: et hæc sufficit Deo. Quantumlibet ergo sæviat iste mundus, verissime Angeli nato in carne Domino clamaverunt: « Gloria in » excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ volunta- » tis¹: » quia ejus qui natus erat, suave jugum est, et sarcina levis. Et sicut dicit Apostolus: « Fidelis Deus qui » nos non sinit tentari supra id quod possumus ferre; sed » facit cum tentatione etiam exitum, ut possimus susti- » nere². »

~~~~~

SERMO LXXI³.

De verbis Evangelii Matth. XII: *Qui dixerit verbum contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Sive de blasphemia in Spiritum sanctum.*

I. MAGNA quæstio est de recenti evangelica lectione proposita, cui solvendæ, quantum ad nos attinet, impares sumus: sed sufficientia nostra ex Deo est, quantum ejus adjutorium vel accipere vel capere possumus. Prius ergo magnitudinem advertite quæstionis; ut cum ejus molem humeris nostris impositam videritis, oretis pro laboribus nostris, atque in auxilio quod nobis præbetur, inveniatis

¹ Luc. II, 14. — ² I Cor. X, 13. — ³ Alias II de verbis Domini.

ædificationem mentibus vestris. Cum Domino fuisset oblatum dæmonium habens, cæcus et mutus, et curasset eum, ita ut loqueretur et videret, et stuperent omnes turbæ, dicentes: « Numquid hic est filius David? Pharisei audientes dixerunt: Hic non ejicit dæmones, nisi » in Beelzebub, principe dæmoniorum. Jesus autem sciens » cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum divisum » contra se, desolabitur; et omnis civitas, vel domus divisa » contra se, non stabit. Et si Satanam Satanam ejicit, adversum se divisus est: Quomodo ergo stabit regnum » ejus¹? » Hoc dicens, ex ipsorum confessione volebat intelligi, quod in eum non credendo in regno diaboli esse delegissent, quod utique adversum se divisum stare non posset. Eligant ergo Pharisei quod voluerint. Si Satanam Satanam non potest ejicere, nihil contra Dominum quod dicerent, invenire potuerunt: si autem potest, multo magis sibi prospiciant, et recedant de regno ejus, quod adversum se divisum stare non potest.

II. In quo autem Dominus Christus ejiciat dæmones, ne dæmoniorum principem existiment, attendant quod sequitur. « Et si ego, inquit, in Beelzebub ejicio dæmones, » filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi judices vestri » erunt². » Dixit hoc utique de Discipulis suis, illius populi filiis: qui certe Discipuli Domini nostri Jesu Christi bene sibi conscii fuerant, nihil se malarum artium a bono magistro didicisse, ut in principe dæmoniorum ejicerent dæmones. « Ideo, inquit, ipsi judices vestri erunt. » Ipsi, inquit, ipsi ignobilia et contemptibilia hujus mundi, in quibus non artificiosa malignitas, sed sancta simplicitas meæ virtutis apparet, ipsi testes mei, judices erunt vestri. Deinde subjungit: « Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei. » Quid est

¹ Matth. XII, 22-26. — ² Ibid. 27.

hoc? « Si ego, inquit, in Spiritu Dei dæmones ejicio, » nec aliter possunt et filii vestri ejicere, quibus non malignam doctrinam, sed fidem simplicem dedi: procul dubio pervenit in nos regnum Dei, quo subvertitur regnum diaboli, cum quo et vos subvertimini.

III. Et quoniam dixerat: « Filii vestri in quo ejiciunt? » ut ostenderet gratiam in eis suam, non meritum illorum: « Aut quomodo potest quisquam, inquit, intrare in domum fortis, et vasa ejus diripere, nisi prius alligaverit » fortem, et sic domum ejus diripiet¹? Filii, inquit, vestri, » qui vel crediderunt in me, vel adhuc credituri sunt, et ejecturi dæmones, non in dæmonum principe, sed in simplici sanctitate; qui certe vel fuerunt, vel hoc sunt quod etiam vos estis, id est, peccatores atque impii; quomodo ab illo possent erui, quos prævalente iniquitate fortiter obtinebat, nisi alligaretur justitiæ meæ vinculis, et vasa ejus eriperem, quæ fuerant vasa iræ et ea facerem vasa misericordiæ? Hoc est quod etiam beatus Apostolus, superbis, et quasi de suis meritis gloriantibus increpans dicit: « Quis enim te discernit²? » Hoc est, a massa perditionis ex Adam et a vasis iræ quis te discernit? Et ne quisquam diceret: Justitia mea: « Quid enim habes, inquit, quod non accepisti³? » Unde et de se ipso dicit: « Fuimus enim et nos aliquando naturaliter filii iræ, sicut » et cæteri⁴. » Ergo et ipse vas erat in domo illius male fortis, cum esset Ecclesiæ persecutor, blasphemus, injuriosus, in malitia et invidia, sicut fatetur, agens. Sed ille qui alligavit fortem, ab eo vas perditionis eripuit, et vas electionis effecit.

IV. Deinde ne putarent increduli et impii adversantes nomini christiano, propter diversas hæreses et schismata eorum, qui sub nomine christiano greges colligunt perdi-

¹ Matth. xii, 29. — ² 1 Cor. iv, 7. — ³ Ibid. — ⁴ Ephes. ii, 3.

torum, etiam Christi regnum adversum se esse divisum, consequenter adjungit: « Qui non est mecum, contra me » est; et qui non congregat mecum, spargit¹. » Non ait: Qui non est sub voce nominis mei, aut sub specie sacramenti mei; sed: « Qui non est mecum, contra me est. » Nec ait: Qui non congregat sub voce nominis mei; sed: « Qui non congregat mecum, spargit. » Non ergo est adversum se divisum regnum Christi; sed homines conantur dividere, quo emptum est pretio sanguinis Christi. Novit enim Dominus qui sunt ejus. « Et recedat, inquit, » ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini². » Nam si ab iniquitate non recedit, non pertinet ad regnum Christi, etiam nominans nomen Christi. Ut ergo aliqua, exempli gratia, commemorem, spiritus avaritiæ et spiritus luxuriæ, quia ille contrahit, ille profundit, divisi sunt adversum se; et ambo pertinent ad regnum diaboli. Apud idolorum cultores, spiritus Junonis et spiritus Herculis divisi sunt adversum se; et ambo pertinent ad regnum diaboli. Paganus hostis Christi et Judæus hostis Christi, divisi sunt adversum se; et ambo pertinent ad regnum diaboli. Arianus et Photinianus, ambo hæretici; et adversum se ambo divisi. Donatista et Maximianista ambo hæretici; et adversum se ambo divisi. Omnia vitia erroresque mortalium inter se contrarii, divisi sunt adversum se, et omnes pertinent ad regnum diaboli: ideo non stabit regnum ejus. Justus autem et impius, fidelis et incredulus, catholicus et hæreticus, divisi quidem sunt adversum se, sed non ambo pertinent ad regnum Christi. Novit Dominus qui sunt ejus. Nemo sibi de vocabulo blandiatur. Si vult sibi prodesse nomen Domini, recedat ab iniquitate qui invocat nomen Domini.

V. Sed ista verba evangelica etsi habebant aliquid ob-

¹ Matth. xii, 30. — ² Beda ad 2 Tim. ii, 9.

scuritatis, quod, adjuvante Domino, arbitror explanatum, non erant tamen tantæ difficultatis, quantæ apparet esse quod sequitur. « Ideo dico vobis : Omne peccatum et » blasphemia remittetur hominibus : Spiritus autem blasphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum » contra Filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit » contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in » hoc sæculo, neque in futuro¹. » Quid ergo fiet de his quos lucrari cupit Ecclesia? Numquidnam correctis et ad eam ex quocumque errore venientibus spes falsa promittitur in remissione omnium peccatorum? Quis enim non convincitur dixisse verbum contra Spiritum sanctum, antequam Christianus vel Catholicus fieret? Primo ipsi qui Pagani appellantur, multorum deorum falsorumque cultores et idolorum adoratores, cum dicunt Dominum Christum magicis artibus fecisse miracula, nonne istis sunt similes, qui eum dixerunt in principe dæmoniorum ejecisse dæmonia? Deinde cum quotidie nostram sanctificationem blasphemant, quid aliud blasphemant quam Spiritum sanctum? Quid Judæi, qui dixerunt de Domino unde iste exortus est sermo, nonne usque adhuc verbum contra Spiritum sanctum loquuntur, sic eum negantes esse in Christianis, sicut illi in Christo esse negaverunt? Neque enim et illi Spiritui sancto maledixerunt, aut non eum esse dicentes, aut esse quidem, sed Deum non esse, sed esse creaturam, aut ad dæmones ejiciendos nihil valere : non ista indigna, non aliquid simile de Spiritu sancto locuti sunt. Sadducæi enim Spiritum sanctum negabant : Pharisei vero eum esse, contra Sadducæorum hæresim defendebant²; sed esse in Domino Jesu Christo negabant, quem dæmones ejicere in principe dæmoniorum putabant, cum ejiceret ille in Spiritu sancto. Ac per hoc

¹ Matth. xii, 31, 32. — ² Act. xxiii, 8.

et Judæi et quicumque hæretici Spiritum sanctum confitentur, sed eum negant esse in Christi corpore, quod est unica ejus Ecclesia, non utique nisi una catholica, procul dubio similes sunt Pharisæis, qui tunc etiamsi esse Spiritum sanctum fatebantur, negabant tamen eum esse in Christo, cujus opera in dæmonibus ejiciendis dæmoniorum principi tribuebant. Omitto quod quidam hæretici ipsum omnino Spiritum sanctum vel non Creatorem, sed creaturam esse contendunt; sicut Ariani et Eunomiani et Macedoniani; vel eum prorsus ita negant; ut ipsum Deum negent esse Trinitatem, sed tantummodo esse Deum Patrem asseverant, et ipsum aliquando vocari Filium, aliquando vocari Spiritum sanctum; sicut Sabelliani, quos quidam Patripassianos vocant, ideo quia Patrem perhibent passum: cujus cum negant esse aliquem Filium, sine dubio negant esse Spiritum sanctum. Photiniani quoque Patrem solum esse dicentes Deum, Filium vero non nisi hominem, negant omnino esse tertiam personam Spiritum sanctum.

VI. Manifestum est igitur, et a Paganis, et a Judæis, et ab hæreticis blasphemari Spiritum sanctum. Numquidnam ergo deserendi sunt, et sine ulla spe deputandi, quoniam fixa sententia est: « Qui verbum dixerit contra Spiritum » sanctum, non ei dimitti, neque in hoc sæculo, neque » in futuro; » et illi soli existimandi sunt ab hujus gravissimi peccati reatu liberi, qui ex infantia sunt Catholici? Nam quicumque verbo Dei crediderunt, ut Catholici fierent, utique aut ex Paganis, aut ex Judæis, aut ex hæreticis in gratiam Christi pacemque venerunt: quibus si non est dimissum quod dixerunt verbum contra Spiritum sanctum, inaniter promittitur et prædicatur hominibus, ut convertantur ad Deum, et sive in baptismo sive in Ecclesia pacem remissionemque accipiant peccatorum. Ne-

que enim dictum est : Non remittetur ei , nisi in baptismo : sed , « Non remittetur , inquit , neque in hoc sæculo , » neque in futuro. »

VII. Nonnullis videtur eos tantummodo peccare in Spiritum sanctum , qui lavacro regenerationis abluti in Ecclesia , et accepto Spiritu sancto , velut tanto postea dono Salvatoris ingrati , mortifero aliquo peccato se immerse- rint : qualia sunt vel adulteria , vel homicidia , vel ipsa discessio , sive omni modo a nomine christiano , sive a catholica Ecclesia. Sed iste sensus unde probari possit , ignoro : cum et pœnitentiæ quorumque criminum locus in Ecclesia non negetur ; et ipsos hæreticos ad hoc utique corripiendos dicat Apostolus : « Ne forte det illis Deus pœ- » nitentiam ad cognoscendam veritatem , et respiscant a » diaboli laqueis , a quo captivi tenentur secundum ipsius » voluntatem ¹. » Quis enim est fructus correctionis sine ulla spe remissionis ? Postremo non ait Dominus : Qui fidelis catholicus dixerit verbum contra Spiritum sanctum ; sed , « Qui dixerit , » hoc est , quilibet dixerit , quicumque dixerit , « non remittetur ei , neque in hoc sæculo , neque » in futuro. » Sive ergo sit ille Paganus , sive Judæus , sive Christianus , sive ex Judæis vel Christianis hæreticus , sive quodlibet aliud habeat nomen erroris , non dictum est ille aut ille ; sed , « Qui dixerit verbum contra Spiritum » sanctum , » id est , blasphemaverit Spiritum sanctum , « non remittetur ei , neque in hoc sæculo , neque in fu- » turo. » Porro autem si omnis error contrarius veritati et inimicus catholicæ paci , sicut supra ostendimus , dicit verbum contra Spiritum sanctum , nec tamen cessat Ecclesia ex omni errore corrigere atque colligere , qui remis- sionem peccatorum et ipsum quem blasphemaverant acci- piant Spiritum sanctum ; puto quod grande secretum tam

¹ 2 Tim. II, 25.

magnæ hujus quæstionis ostendimus. Lumen ergo expo- sitionis a Domino requiramus.

VIII. Erigite itaque , fratres , erigite ad me aures , ad Dominum mentes. Dico Charitati Vestræ : Forte in omni- bus sanctis Scripturis nulla major quæstio , nulla diffici- lior invenitur. Unde ut vobis aliquid de me ipso fatear , semper in Sermonibus quos ad populum habui , hujus quæstionis difficultatem molestiamque vitavi : non quia nihil haberem , quod inde utcumque cogitarem ; neque enim in re tanta petere , quærere , pulsare negligere ; sed quia ipsi intelligentiæ , quæ mihi aliquantum aperie- batur , verbis ad horam occurrentibus me posse sufficere non putarem. Hodie autem lectiones audiens , de quibus vobis esset Sermo reddendus , cum Evangelium legeretur , ita pulsatum est cor meum , ut crederem Deum velle ali- quid hinc per meum ministerium vos audire.

IX. Prius ergo ut advertatis et intelligatis , admoneo non dixisse Dominum : Omnis blasphemia Spiritus non remittetur : neque dixisse : Qui dixerit quodcumque ver- bum contra Spiritum sanctum , non remittetur ei : sed , « Qui dixerit verbum. » Illud enim si dixisset , nihil no- bis omnino remaneret , unde disputare possemus. Quoniam si omnis blasphemia et omne verbum quod dicitur contra Spiritum sanctum , non remitteretur hominibus ; ex nullo genere impietatis eorum qui dono Christi et sanctificationi Ecclesiæ contradicunt , vel Paganorum , vel Judæorum , vel quorumlibet hæreticorum , nonnullorum etiam in ipsa catholica imperitorum , quemquam Ecclesia lucraretur. Sed absit ut hoc Dominus diceret : absit , inquam , ut Ve- ritas diceret omnem blasphemiam vel omne verbum quod contra Spiritum sanctum diceretur , non habere remissio- nem , neque in hoc sæculo , neque in futuro.

X. Exercere quippe nos voluit difficultate quæstionis, non decipere sententiæ falsitate. Quapropter non est necesse, ut omnem blasphemiam vel omne verbum quod dicitur contra Spiritum sanctum, remissionem quisquam existimet non habere : sed necesse est plane, ut sit aliqua blasphemiam et aliquod verbum, quod si dicatur contra Spiritum sanctum, nullam unquam veniam remissionemque mereatur. Quia si omne acceperimus, quisnam poterit salvari? Si autem rursus nullum putaverimus, contradicimus Salvatori. Est ergo sine dubio aliqua blasphemiam et aliquod verbum, quod si dictum fuerit contra Spiritum sanctum, non remittetur. Quod si autem hoc verbum quæri a nobis Dominus voluit; ideo non expressit. Quæri, inquam, voluit, non negari. Solent enim Scripturæ ita loqui, ut quando aliquid sic dicitur, ut neque ex toto neque ex parte dictum finiatur, non sit necesse ut ex toto fieri possit, ut et ex parte non intelligatur. Ista ergo sententia ex toto, id est, universaliter pronuntiaretur, si diceretur: Omnis blasphemiam Spiritus non remittetur: aut, Qui dixerit quaecumque verbum contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo neque in futuro. Ex parte autem, id est, particulariter pronuntiaretur, si diceretur: Quædam blasphemiam Spiritus non remittetur. Quia ergo nec universaliter nec particulariter enuntiata sententia est: (non enim dictum est: Omnis blasphemiam Spiritus; aut quædam blasphemiam: sed tantummodo indefinite dictum est: « Spiritus blasphemiam » non remittetur: » nec dictum est: Qui dixerit quodcumque verbum, aut qui dixerit quoddam verbum: sed indefinite, « Qui dixerit verbum: ») non est necesse, ut omnem blasphemiam vel omne verbum intelligamus: sed necesse est plane, ut quamdam blasphemiam et quoddam

verbum voluerit intelligi Dominus; quamvis id exprimere noluerit, ut petendo, quærendo, pulsando, si quid recti intellectus acceperimus, non viliter habeamus.

XI. Hoc ut manifestius videatis, illud attendite quod ait idem ipse de Judæis. « Si non venissem et locutus fuisset sem eis, peccatum non haberent¹. » Neque enim ita dictum est, ut sine ullo peccato omnino vellet intelligi futuros fuisse Judæos, si non venisset et locutus eis fuisset. Plenos quippe invenit, oneratosque peccatis. Propter quod dicit: « Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis². » Unde, nisi sarcinis peccatorum et transgressionibus Legis? Quoniam « Lex subintravit, ut abundaret delictum³. » Cum ergo de se etiam alibi dicat: « Non veni vocare justos, sed peccatores⁴; » quomodo, si non venisset, peccatum non haberent, nisi quia sententia ista nec universaliter nec particulariter, sed indefinite pronuntiata non omne peccatum cogit intelligi? Sed plane nisi aliquod peccatum intellexerimus; quod non haberent, nisi Christus venisset et locutus eis fuisset, falsam, quod absit, sententiam esse diceremus. Non ergo ait: Si non venissem et locutus fuisset eis, nullum peccatum haberent: ne Veritas mentiretur. Nec rursus definite dixit: Si non venissem et locutus fuisset eis, quoddam peccatum non haberent: ne pium studium parum exerceretur. In omni quippe copia Scripturarum sanctorum pascimur apertis, exercemur obscuris: illic fames pellitur, hic fastidium. Quia ergo non est dictum: Peccatum nullum haberent; non perturbemur, cum peccatores Judæos, etiamsi Dominus non venisset, agnoscimus. Sed tamen quia dictum est: « Si non venissem, peccatum non haberent: » inde necesse est etiamsi non omne, aliquod tamen eos ex adventu Domini, quod non habebant,

¹ Joan. xv, 22. — ² Matth. xi, 28. — ³ Rom. v, 20. — ⁴ Matth. ix, 13.

contraxisse peccatum. Illud ipsum profecto est, quod in præsentem sibi loquentem non crediderunt, eumque inimicum deputantes, quoniam vera dicebat, insuper occiderunt. Hoc peccatum tam magnum et horrendum, si non venisset et locutus eis fuisset, utique non haberent. Sicut ergo ibi cum audimus: « Peccatum non haberent; » non omne, sed aliquod peccatum intelligimus: ita in hodierna lectione cum audimus: « Spiritus blasphemia non remittetur; » non omnem blasphemiam, sed quamdam: et cum audimus: « Qui dicit verbum contra Spiritum sanctum, non remittetur ei; » non omne verbum, sed quoddam intelligere debemus.

XII. Nam et hoc ipsum quod ait: « Spiritus autem » blasphemia non remittetur: » utique non omnis spiritus, sed Spiritus sancti blasphemiam necesse est intelligamus. Quod et si planius alibi non diceret, quis tam vecors esset, ut aliud intelligeret? Secundum hanc regulam locutionis, et illud accipitur: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu¹. » Non enim ait ibi, et Spiritu sancto: et tamen hoc intelligitur. Nec quoniam dixit, ex aqua et Spiritu, omnem spiritum quisquam intelligere cogitur. Quocirca cum audis: « Spiritus » autem blasphemiam non remittetur: » sicut non omnem spiritum, ita non omnis spiritus blasphemiam oportet accipias.

XIII. Audire jam velle vos video, quoniam non est omnis, quænam sit illa blasphemiam Spiritus, quæ non remittetur; et quod sit verbum, quoniam non est omne, quod si dictum fuerit contra Spiritum sanctum, non remittetur, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Jam et ego vellem dicere, quod intentissime expectatis audire: sed tolerate aliquantas majoris diligentiam moras, donec,

¹ Joan. iii, 5.

adjuvante Domino, totum quod occurrit expediam. Alii quippe duo Evangelistæ, Marcus et Lucas, cum de hac re loquerentur, non dixerunt, blasphemiam, seu verbum: ut intelligeremus non omnem blasphemiam, sed quamdam; nec verbum omne, sed quoddam. Quid ergo dixerunt? Apud Marcum ita scriptum est: « Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata » et blasphemiam, quibus blasphemaverint: qui autem » blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti¹. » Apud Lucam ita: « Omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur ei: ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur². » Numquid propter nonnullam verborum diversitatem receditur ab ejusdem veritate sententiæ? Nam neque alia causa est cur Evangelistæ eadem non eodem modo dicant, nisi ut inde discamus res verbis, non rebus verba præponere, nihilque aliud in loquente quærere, nisi voluntatem, propter quam insinuandam verba promuntur. Quid enim ad rem interest, utrum dicatur: « Spiritus blasphemiam non remittetur: » an dicatur: « Qui blasphemaverit in Spiritum » sanctum, non ei remittetur? » Nisi forte quod eadem res apertius isto modo quam illo dicitur, et alium Evangelistam non destruit alius, sed exponit. « Spiritus autem » blasphemiam, » clause dictum est; quia non expressum est cujus spiritus. Non enim quicumque spiritus, Spiritus sanctus est. Item potest dici spiritus blasphemiam, cum spiritu quisque blasphemat: quomodo potest dici spiritus oratio, cum spiritu quisque orat. Unde dicit Apostolus: « Orabo spiritu, orabo et mente³. » Cum vero dictum est: « Qui blasphemaverit in Spiritum sanctum, » illæ ambiguitates solutæ sunt. Item quod scriptum est: « Non

¹ Marc. iii, 28, 29. — ² Luc. xii, 10. — ³ I Cor. xiv, 15.

» habet remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti : » quid est aliud, quam id quod secundum Matthæum legitur : » Non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro? » Aliis quippe verbis et alio loquendi modo eadem ipsa est expressa sententia. Et quod est apud Matthæum : « Qui dixerit verbum contra Spiritum sanctum, » ne aliud aliquid quam blasphemiam intelligeremus, planius alii dixerunt : « Qui blasphemaverit » in Spiritum sanctum. » Eadem tamen res ab omnibus dicta est : nec aliquis eorum a loquentis voluntate discessit, propter quam intelligendam verba dicuntur, scribuntur, leguntur, audiuntur.

XIV. Sed ait aliquis : Ecce accepi et intellexi, quia cum dicitur blasphemia, nec exprimitur omnis aut quædam, potest quædam intelligi, aut omnis; sed non est necesse ut omnis; nisi autem quædam intelligatur, falsum est quod dicitur : ita et verbum si non dicatur omne, seu quoddam, non est necesse ut omne intelligatur, sed nisi vel quoddam fuerit intellectum, nullo modo potest verum esse quod dicitur. Sed ubi legitur : « Qui blasphemaverit, » quomodo intelligo quamdam blasphemiam, ubi non legitur blasphemia; vel quoddam verbum, ubi non legitur verbum, sed tanquam generaliter dici videtur : « Qui blasphemaverit? » Huic contradictioni sic respondemus : Quia etiam hic si diceretur : Qui blasphemaverit quamcumque blasphemiam in Spiritum sanctum, nihil esset cur aliquam blasphemiam quærendam putaremus, quando omnem intelligere deberemus : sed quia omnis non potest intelligi, ne Paganis, Judæis, hæreticis, omnique hominum generi, qui diversis erroribus et contradictionibus suis blasphemant in Spiritum sanctum, spes remissionis, si se correxerint, auferatur; restat utique ut in eo quod scriptum est :

« Qui blasphemaverit in Spiritum non habet remissionem in æternum, » ille intelligatur qui non omnimodo, sed eo modo blasphemaverit, ut ei nunquam possit ignosci.

XV. Sicut enim in eo quod dictum est : Deus neminem tentat¹, » non omni, sed quodam tentationis modo Deus neminem tentare intelligendus est : » ne falsum sit illud quod scriptum est : « Tentat vos Dominus Deus » vester² : » et ne Christum negemus Deum, vel dicamus falsum Evangelium ubi legimus, « Quia interrogabat Discipulum tentans eum, ipse autem sciebat quid esset facturus³. » Est enim tentatio adducens peccatum, quia Deus neminem tentat : et est tentatio probans fidem, quia et Deus tentare dignatur. Ita cum audimus : « Qui blasphemaverit in Spiritum sanctum, » non omne blasphemandi genus debemus accipere, sicut nec ibi omne tentandi.

XVI. Item cum audimus : « Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit⁴ : » non utique intelligimus eo modo credentem, quo et « Dæmones credunt et contremiscunt⁵ : » nec in eo numero baptizatos, in quo magus Simon baptizari potuit, sed salvus esse non potuit⁶. Sicut ergo cum diceret : « Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit, » non omnes credentes et baptizatos, sed quosdam intuebatur, in ea scilicet constitutos fide quæ Apostolo distinguente, per dilectionem operatur⁷ : ita cum dixit : « Qui blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in æternum, » non omnem, sed quemdam blasphemantis in Spiritum sanctum intendebat reatum, quo quisquis fuerit obligatus, nulla unquam remissione solvetur.

¹ Jacob. 1, 13. — ² Deut. xiii, 3. — ³ Joan. vi, 5, 6. — ⁴ Marc. xvi, 16. — ⁵ Jacob. ii, 19. — ⁶ Act. viii, 13. — ⁷ Galat. v, 6.

XVII. Illud etiam quod ait: « Qui manducat carnem » meam, et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in » illo¹: » quomodo intellecturi sumus? Numquid etiam illos hic poterimus accipere, de quibus dicit Apostolus, quod iudicium sibi manducant, et bibant; cum ipsam carnem manducant, et ipsum sanguinem bibant²? Numquid et Judas Magistri venditor et traditor impius, quamvis primum ipsum manibus ejus confectum sacramentum carnis et sanguinis ejus cum cæteris Discipulis, sicut apertius Lucas evangelista declarat, manducaret et biberet, mansit in Christo, aut Christus in eo³? Tam multi denique, qui vel corde ficto carnem illam manducant et sanguinem bibunt, vel cum manducaverint et biberint, apostatæ fiunt, numquid manent in Christo, aut Christus in eis? Sed profecto est quidam modus manducandi illam carnem, et bibendi illum sanguinem, quo modo qui manducaverit et biberit, in Christo manet, et Christus in eo⁴. Non ergo quocumque modo quisquam manducaverit carnem Christi, et biberit sanguinem Christi, manet in Christo, et in illo Christus; sed certo quodam modo, quem modum utique ipse videbat, quando ista dicebat. Sic igitur et in eo quod ait: « Qui blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in æternum, » non quocumque modo blasphemaverit, reus est hujus irremissibilis delicti; sed modo quodam, quem nos quærere atque intelligere vult, qui hanc sententiam veram terribilemque deprompsit.

XVIII. Quisnam sit autem iste blasphemandi modus, vel potius immoderatio, quænam sit ista blasphemia, et quod sit verbum contra Spiritum sanctum, jam quantum existimo, ipse ordo postulat ut dicamus, vestramque expectationem tandiu, sed necessario detentam, non ulterius

¹ Jacob. vi, 57. — ² Florus ad I Cor. xi, 29. — ³ Luc. xxii, 21. — ⁴ Sent. dist. ix, cap. i.

differamus. Nostis, charissimi, in illa invisibili et incorruptibili Trinitate, quam fides nostra et catholica Ecclesia tenet et prædicat, Deum Patrem non Spiritus sancti Patrem esse, sed Filii; et Deum Filium non Spiritus sancti Filium esse, sed Patris; Deum autem Spiritum sanctum non solius Patris, aut solius esse Filii Spiritum, sed Patris et Filii. Et hanc Trinitatem, quamvis servata singularum proprietate et substantia personarum, tamen propter ipsam individuan et inseparabilem æternitatis, veritatis, bonitatis essentiam vel naturam, non esse tres deos, sed unum Deum. Ac per hoc pro captu nostro, quantum ista per speculum et in ænigmate, præsertim talibus, quales adhuc sumus, videre conceditur, insinuat nobis in Patre auctoritas, in Filio nativitas, in Spiritu sancto Patris Filiique communitas, in tribus æqualitas¹. Quod ergo commune est Patri et Filio, per hoc nos voluerunt habere communionem et inter nos et secum, et per illud donum nos colligere in unum quod ambo habent unum, hoc est, per Spiritum sanctum Deum et donum Dei. In hoc enim reconciliamur Divinitati, eaque delectamur. Nam quid nobis prodest quidquid boni nossemus, nisi etiam diligeremus? Sicut autem veritate discimus, ita charitate diligimus, ut et plenius cognoscamus, et beati cognito perfruamur. « Charitas perro diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis². » Et quia peccatis alienabamur a possessione verorum bonorum, « Charitas cooperit multitudinem peccatorum³. » Est ergo Pater Filio veritati origo verax, et Filius de veraci Patre orta veritas, et Spiritus sanctus a Patre bono et Filio bono effusa bonitas: omnium est autem non impar divinitas, nec separabilis unitas.

XIX. Primum ergo in nos, ad accipiendam vitam æter-

¹ Florus ad Rom. v. — ² Rom. v, 5. — ³ I Petr. iv, 8.